

Nr 109

Utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående bidrag till ortopediska hjälpmedel och hörapparater m. m. jämte i ämnet väckta motioner.

(3:e avd.)

I propositionen nr 1 (bilaga 13, punkterna 86 och 87) har Kungl. Maj:t föreslagit riksdagen att, i avbidan på särskild proposition i ämnet, för budgetåret 1962/63 beräkna dels till Bidrag till stödjebandage och proteser vid ortopediska lasarettavdelningar m. m. ett förslagsanslag av 5 200 000 kr., dels ock till Bidrag till anskaffande av hörapparater ett förslagsanslag av 1 450 000 kr.

Därefter har Kungl. Maj:t i propositionen nr 82, under återopande av bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över inrikesärenden för den 16 februari 1962, föreslagit riksdagen att dels godkänna av departementschefen förordade ändrade grunder för statsbidrag till ortopediska hjälpmedel m. m. och till hörapparater, dels ock för budgetåret 1962/63 under elfte huvudtiteln såsom förslagsanslag anvisa till Bidrag till ortopediska hjälpmedel m. m. 6 000 000 kr. och till Bidrag till hörapparater 1 400 000 kr.

Propositionen

Inom inrikesdepartementet har upprättats en promemoria, vari förordas ändrade grunder för den statliga bidragsgivningen på hithörande områden. En redogörelse för promemorian och däröver avgivna yttranden har intagits i propositionen (s. 2—27) till vilken torde få hänvisas.

Departementschefen anför, att statbidrag till ortopediska hjälpmedel utgår med $\frac{3}{4}$ av kostnaderna. Den enskilde patienten skall sålunda i princip själv svara för resterande fjärdedel. När det gäller hörapparater utgår till vuxna hörselskadade statsbidrag efter ekonomisk behovsprövning med högst 150 kr., vilket i genomsnitt motsvarar ungefär $\frac{1}{3}$ av kostnaderna. Till barn utgår dock bidraget med hela kostnaden för apparatinköp.

Även om staten alltså tagit på sig större delen av kostnaderna för ortopediska hjälpmedel, kommer dock med hänsyn till bidragets konstruktion och de starkt varierande kostnaderna för hjälpmedlen den enskildes andel av kostnaderna ofta att bli betungande. Priserna på stödjebandage och proteser ligger mellan 10 och närmare 1 800 kr. och på rullstolar och invalidvagnar mellan 500 och 2 500 kr. Härtill kommer tilläggskostnader för kompletterande anordningar eller specialutföranden. En patient kan vidare

behöva flera hjälpmedel. En patient, som endast behöver ett billigt hjälpmedel, slipper sålunda undan med några kronor, medan en annan patient, som behöver komplicerade eller flera hjälpmedel, själv måste skjuta till avsevärda belopp. Dessa olikheter skärpes än mer av att det blir de svårast handikappade och därmed som regel de ekonomiskt svagaste som drabbas av de drygaste kostnaderna. I fråga om hörapparater måste den hörselskadade under alla förhållanden själv svara för betydande belopp.

Erfarenheterna måste sägas ha givit vid handen att gällande bidragsnormer inte är tillfredsställande. I vissa fall minskas svårigheterna för den enskilde bl. a. därigenom att en del landsting ansett sig böra lämna fyllnadsbidrag efter skiftande grunder. Fyllnadsbidrag utdelas vidare av privata fonder och understödsföreningar. I sista hand får patienterna lita till socialhjälpbidrag från hemortskommunen. På motsvarande sätt lämnas fyllnadsbidrag till hörapparater av några sjukvårdshuvudmän eller i vissa fall av Hörselfrämjandets riksförbund och dess lokalföreningar.

Anskaffning av ortopediska hjälpmedel och hörapparater ingår som en elementär del av en rehabiliteringsverksamhet, som avser att så långt möjligt återanpassa den handikappade till en normal livsföring. Att patientens allmänna funktionsförmåga kan höjas är en grundläggande förutsättning för åtgärder i syfte att återföra den handikappade till arbetslivet. Det är därför angeläget att undanröja de ekonomiska hinder, som nu kan ligga i vägen för de handikappades möjligheter att skaffa sig erforderliga hjälpmedel.

Som socialpolitiska kommittén framhållit är sjukvårdens ändamål att såvitt möjligt förbättra och återställa patientens hälsa, arbets- och rörelseförmåga. I den mån särskilda anordningar är erforderliga härför, bör de sålunda ses som ett led i den sjukvårdande verksamheten. Härav följer att kostnaderna för dessa anordningar antingen bör utgöra en del av kostnaderna för sjukhusvården eller bestridas via den allmänna sjukförsäkringen. Att ålägga den enskilde patienten en del av kostnaderna i en för patienten i flertalet fall kännbar utsträckning utgör ett avsteg från de i vårt land godtagna principerna för sjukvårdens finansiering.

I vårt land har man iakttagit en viss återhållsamhet vid bidragsgivningen till de ortopediska hjälpmedlen och valt vägen att på grundval av vunna erfarenheter av bidragssystemets verkningar successivt förbättra villkoren. Med hänsyn till de tungt vägande skäl, som här redovisats, måste tiden nu anses vara inne att vid bidragsgivningen taga steget fullt ut. Departementschefen framhåller därvid, att allt större uppmärksamhet måste av samhället ägnas de psykiskt och fysiskt handikappade grupperna. Såväl den allmänt medicinska som den arbetsvårdsmässiga rehabiliteringen måste i detta syfte utbyggas. Samhällsekonomiskt är de handikappades medverkan i produktionen av stort värde. I samverkan mellan stat, kommun och näringsliv bör därför allt göras för att underlätta de handikappades situation. Det

är vidare ur humanitär synpunkt angeläget att så långt möjligt mildra de ekonomiska följderna av handikappen. Att så sker är även principiellt följdriktigt med hänsyn till den utformning, som getts åt sjukvårdspolitiken inklusive sjukförsäkringen. Den oavvisliga slutsatsen härav blir att alla bör ges lika möjlighet att erhålla nödvändiga hjälpmedel. Departementschefen förordar sålunda i princip, att de handikappade befrias från kostnaderna för ortopediska hjälpmedel och hörapparater.

I detta sammanhang erinras om att statsutskottet i anledning av en i andra kammaren väckt motion om bidrag till colostomi- och ileostomipatienter i sitt utlåtande 1961: 11 (p. 82), uttalade att utskottet förutsatte att Kungl. Maj:t närmare undersökte utvecklingen på området och för riksdagen framlade de förslag om stöd åt dessa patienter, som efter närmare utredning eventuellt kunde finnas erforderliga. Sedan riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t givit till känna vad utskottet anfört, uppdrog Kungl. Maj:t genom beslut den 12 maj 1961 åt medicinalstyrelsen att utreda frågan huruvida bidrag borde utgå till kostnaderna för colostomi- och ileostomiförband samt att till Kungl. Maj:t inkomma med de förslag vartill utredningen kunde föranleda. I sitt yttrande över departementspromemorian har styrelsen redovisat kostnaderna för ifrågavarande förband. Styrelsen uttalar därjämte, att styrelsen funnit övervägande skäl tala för att bidrag för ändamålet lämnas genom sjukvårdshuvudmännens försorg. Vid överläggning med styrelsens huvudmannaråd har emellertid rådets ledamöter invänt, att det icke vore huvudmännens utan statens eller den allmänna sjukförsäkringens uppgift att svara för bidrag till förbanden. Med hänsyn härtill föreslår styrelsen att statsbidrag bör utgå till förband jämte påsar.

Vid sin prövning av frågan har departementschefen funnit sig såtillvida böra biträda styrelsens förslag, att han föreslår att bidrag må utgå till de med anskaffningen av colostomi- och ileostomiförbanden förenade engångskostnaderna. Däremot anser departementschefen sig, bl. a. av administrativa skäl, ej kunna förorda bidrag till löpande kostnader för anskaffande av förbrukningsmateriel.

Medicinalstyrelsen har vidare väckt frågan om bidrag till kostnaderna för s. k. pacemakers,¹ vilken fråga f. n. ej är reglerad. Då apparaterna är dyrbara bör det ej ifrågakomma att den enskilde patienten skall bestrida kostnaden härför. Som ett provisorium i avbidan på principiellt ställningstagande till frågan om finansieringen av kostnaderna för likartade medicinskt-tekniska hjälpmedel förordar departementschefen att även kostnaderna för detta hjälpmedel bestrids från anslaget till ortopediska hjälpmedel.

Beträffande ortopediska hjälpmedel bör sålunda nuvarande $\frac{3}{4}$ -regel upphävas och ersättas med full kostnadstäckning. I departementspromemorian har ifrågasatts, att vanliga hålfotsinlägg undantages från bidragsgivningen. I likhet med flertalet remissmyndigheter, som yttrat sig på denna punkt,

¹ Elektrisk hjärtstimulator

däribland medicinalstyrelsen och samtliga tre läkarorganisationer, föreslår departementschefen att sådant undantag göres. I övrigt anses några inskränkningar i bidragsrätten tills vidare ej böra göras.

I departementspromemorian har vidare ifrågasatts att uttaga en fast avgift av förslagsvis 10 kr. vid nyanskaffning av hjälpmedel. Förslaget har lämnats utan erinran av flera remissmyndigheter. En avgift av denna storleksordning torde emellertid knappast minska eventuella missbruk av bidragsrätten. Den bidrar ej heller i nämnvärd mån till att minska statsverkets kostnader men kan särskilt för svårt handikappade, som ofta har behov av ett flertal olika hjälpmedel, bli betungande. Då avgiften därtill snarast kommer att komplicera bidragsgivningen, bör de bidragsberättigade hjälpmedlen enligt departementschefens mening tillhandahållas helt kostnadsfritt. Även nuvarande föreskrift om att den enskilde alltid skall svara för ett belopp av 3 kr. bör därmed slopas.

I departementspromemorian framhålles att en patient är oförhindrad att vända sig till olika sjukvårdsinrättningar och vid var och en av dessa skaffa sig hjälpmedel. Möjligheterna till missbruk av bidragsrätten torde emellertid redan nu vara begränsade och de torde ej bli större vid en utvidgning av bidragsrätten. I princip skall ju en patient vända sig till ortopedisk lasarettsklinik inom sitt sjukvårdsområde och först om sådan klinik saknas anlita vanförestalt eller annan ortopedisk inrättning. Patient, som redan innehar ett av läkare ordinerat hjälpmedel för vilket bidrag utgått, bör givetvis icke äga att kostnadsfritt utbyta hjälpmedlet, såvida utbytet icke är motiverat av medicinska eller tekniska skäl. I likhet med vad som föreslagits i promemorian förordar departementschefen sålunda, att patienten skall avlämna en försäkran på heder och samvete, huruvida han tidigare erhållit hjälpmedel. Det kan därjämte övervägas att göra journalanteckning om utlämnade hjälpmedel.

Såsom framhålles i departementspromemorian föreligger stora variationer i prissättningen på ortopediska hjälpmedel vid olika verkstäder. Som SVCK framhållit blir det med en total statsbidragsfinansiering av ortopedhjälpmedlen angeläget att fortlöpande följa pris- och kvalitetsfrågor på detta område, vilket bör ankomma på den statliga myndighet, som skall handha bidragsgivningen, med anlitan av erforderlig expertis.

När det gäller frågan om bidrag till hjälpmedel i »lyxutförande» framhålles, att det av naturliga skäl inte är möjligt att beträffande de ortopediska hjälpmedlen i motsats till hörapparater fastställa vissa bidragsberättigade typer. Patienten bör självfallet kunna ställa berättigade krav på att hjälpmedlen ges ett adekvat utförande. Estetiska synpunkter bör beaktas i tillbörlig utsträckning.

De vanföras riksförbund har föreslagit att handikappade, som ordinerats en invalidvagn, under vissa förutsättningar alternativt bör kunna utfå ett mot kostnaden för invalidvagnen svarande kontantbidrag till inköp av bil.

Under hänvisning till att den som för sitt arbete behöver bil redan nu äger möjlighet att få bidrag härtill i annan ordning är departementschefen icke beredd att tillstyrka detta förslag. Ej heller anser han sig i detta sammanhang böra taga ställning till det av Riksföreningen mot reumatism framförda förslaget att höja sistnämnda bidrag till att avse hela anskaffningskostnaden.

Vad så beträffar hörapparater har departementschefen i likhet med så gott som samtliga remissmyndigheter funnit övervägande skäl tala för att den ekonomiska behovsprövningen slopas. I anslutning till det av hörselvårdsnämnden beräknade genomsnittspriset per hörapparat föreslås att bidrag må utgå med belopp som svarar mot anskaffningskostnaden, dock högst 400 kr. Den nu förordade begränsningen bör emellertid ej vara absolut. När det i undantagsfall föreligger klara medicinska indikationer för anskaffande av specialapparat för svårare hörselnedsättning, bör bidrag till en dyrare apparat kunna medgivnas med högre belopp.

Vad gäller det i departementspromemorian berörda spørsmålet om omfattningen av sortimentet av godkända apparater framstår som uppenbart att en tidigare till 2 å 3 apparater tänkt begränsning ej längre är möjlig att vidhålla till följd av den tekniska utvecklingen. Det bör dock som hittills ankomma på medicinalstyrelsen att vid urvalet av hörapparater, som skall godkännas för statsbidrag, eftersträva en begränsning.

När det gäller reparationer av hjälpmedel har i praxis bidrag härtill medgivits för ortopediska hjälpmedel. Som förordats i departementspromemorian bör en uttrycklig föreskrift härom intagas i statsbidragsbestämmelserna. Det kan ifrågasättas om inte statsbidrag i analogi härmed även bör utgå till reparationer av hörapparater. Då utredning ej föreligger om storleken av dessa kostnader eller om det genomsnittliga behovet av reparationer, anser departementschefen sig för närvarande ej kunna taga ställning till frågan. Ej heller anser han sig kunna tillstyrka det av socialstyrelsen framförda förslaget om driftbidrag till hörapparater. I anslutning härtill framhålles, att departementschefen som målsättning vid framläggande av nu behandlade förslag till förbättring av bidragsgivningen till olika hjälpmedel avsett att avlyfta den enskilde i varje fall huvudparten av de direkta anskaffningskostnaderna för hjälpmedlen, medan han av olika skäl ej funnit sig kunna förorda bidrag till löpande kostnader.

Statsbidrag till hörapparater förskottas av vederbörande sjukvårdsinrättningar och gottgöres sedan av medicinalstyrelsen kvartalsvis i efterskott. Departementschefen föreslår att gottgörelsen i likhet med vad som gäller för ortopediska hjälpmedel i fortsättningen utgår halvårsvis.

Av departementschefen förordade ändrade grunder för bidragen föreslås gälla fr. o. m. den 1 januari 1963. Det föreslås få ankomma på Kungl. Maj:t att med utgångspunkt från nu förordade principer utfärda närmare bestämmelser för bidragsgivningen.

Den årliga merkostnaden för föreslagen förbättring av bidragsgivningen för ortopediska hjälpmedel beräknas i nuvarande läge till cirka 2,5 milj. kr. För bidrag till colostomi- och ileostomiförband samt till pacemakers uppskattas i likhet med medicinalstyrelsen det årliga medelsbehovet till 50 000 resp. 25 000 kr. För hörapparater beräknas medelsbehovet till 5 milj. kr., vilket innebär en merkostnad i förhållande till för innevarande budgetår anvisade medel av cirka 3,5 milj. kr. Med hänsyn till tidpunkten för ikraftträdandet av de nya bidragsgrunderna samt föreslagna utbetalningsregler påverkas emellertid icke medelsbehovet för nästa budgetår.

Anslaget till Bidrag till stödjebandage och proteser vid ortopediska lasarettssavdelningar m. m. föreslås sålunda i enlighet med medicinalstyrelsens förslag för nästa budgetår uppfört med 6 000 000 kr. Anslaget anses bära ges den ändrade rubriceringen Bidrag till ortopediska hjälpmedel m. m. Förutom från detta anslag bestrides kostnaderna för hjälpmedlen från anslagen till Bidrag till driften av tuberkulossjukvårdsanstalter (avseende hjälpmedel till patienter lidande av kirurgisk tuberkulos), Bidrag till vanförestalter m. m. och Bidrag till Eugeniahemmet. Bidragskostnaderna anses under nästa budgetår, då utbetalningarna kommer att ske enligt oförändrade bidragsgrunder, övergångsvis bära bestridas från de skilda anslagen men torde fr. o. m. budgetåret 1963/64 sammanföras till anslaget till Bidrag till ortopediska hjälpmedel m. m. Även bidrag till colostomi- och ileostomiförband samt till pacemakers bör, som tidigare föreslagits, utgå från detta anslag.

Anslaget till Bidrag till anskaffande av hörapparater bör ges den ändrade rubriceringen Bidrag till hörapparater. Anslaget anses för nästa budgetår kunna uppföras med avrundat 1 400 000 kr.

Kostnaderna för bidrag till ortopediska hjälpmedel och hörapparater har hittills bestridits från särskilda riksstatsanslag. Det synes emellertid föga rationellt att ha ett särskilt bidragssystem vid sidan av gängse former för sjukvårdens finansiering. Detta bidragssystem bör därför endast bibehållas under en övergångstid. I det föregående har framhållits, att tillhandahållandet av hjälpmedlen bör ses som ett led i den sjukvårdande verksamheten. En tänkbar lösning vore därför att anse kostnaderna för hjälpmedlen som en del av sjukhusens direkta driftkostnader. Den merbelastning, som härigenom skulle uppstå för sjukvårdshuvudmännen, skulle därvid kunna täckas av det enhetliga statsbidrag på kroppssjukvårdens område, varom förslag kan väntas från kroppssjukvårdens statsbidragsutredning under innevarande år. Alternativt kan övervägas möjligheter att överföra bidragen till den allmänna försäkringen. Denna fråga torde komma att prövas av den nyligen tillkallade utredningen för översyn av sjukvårdsförsäkringen i samråd med socialpolitiska kommittén. I avbidan på nu nämnda ytterligare överväganden föreslås administreringen av bidragen allttjämt ankomma på medicinalstyrelsen.

Motioner

I förevarande sammanhang har utskottet till behandling förehåft följande motioner, nämligen

dels två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *Jonasson* (I: 614) och den andra inom andra kammaren av herrar *Gustavsson* i Alvesta och *Wahrendorff* (II: 747), i vilka hemställts att riksdagen vid sin behandling av propositionen nr 82 måtte besluta att statsbidrag skall utgå jämväl till de med användningen av colostomi- och ileostomibandage förenade kostnaderna för påsar samt för påsar som användes utan bandage samt att till Bidrag till ortopediska hjälpmedel m. m. för budgetåret 1962/63 under elfte huvudtiteln anvisa ett förslagsanslag av 6 300 000 kr.,

dels två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herrar *Thorsten Larsson* och *Sundin* (I: 615) och den andra inom andra kammaren av herrar *Wahrendorff* och *Dahlgren* (II: 750), i vilka hemställts att riksdagen vid behandlingen av propositionen nr 82 i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte anhänga om skyndsamt provning och förslag angående bidrag till löpande kostnader för drift och reparation av hörapparater i enlighet med vad i motionerna anförts,

dels två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *Ringaby m. fl.* (I: 616) och den andra inom andra kammaren av herr *Hedin m. fl.* (II: 748), i vilka hemställts att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte uttala att som förutsättning för statsbidrag till hörglasögon måtte anges att korrektionsglasen utprovats av på området sakkunnig,

dels två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *Stefanson m. fl.* (I: 617) och den andra inom andra kammaren av fröken *Elmén* och herr *von Friesen* (II: 746), i vilka hemställts att riksdagen vid behandling av Kungl. Maj:ts proposition nr 82 måtte besluta, att statsbidrag till hörapparat även skall kunna utgå i de fall hörselskadade undersöks av öronspecialist och av denne ordineras hörapparat, som utprovas och förmedlas av behörig firma samt att i skrivelse till Kungl. Maj:t begära utredning om att utbildningen av hörselvårdsassistenter överföres till staten,

dels en inom andra kammaren av fru *Sjövall* väckt motion (II: 449), vari hemställts att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte hemställa att frågan om bidrag till colostomi- och ileostomipatienter för bandage och påsar måtte beaktas av 1961 års sjukförsäkringsutredning,

dels en inom andra kammaren av fru *Eriksson* i Stockholm *m. fl.* väckt motion (II: 739), vari hemställts att riksdagen vid behandlingen av Kungl. Maj:ts proposition nr 82 måtte besluta att bidrag jämväl skall utgå till förbrukningsartiklar för colostomi- och ileostomiförband,

dels en inom andra kammaren av herr *Petterson* i Degerfors *m. fl.* väckt motion (II: 740), vari hemställts att riksdagen måtte besluta att det i Kungl. Maj:ts proposition nr 82 framlagda förslaget om ändrade grunder för bidrag till hörapparater skall träda i kraft den 1 juli 1962,

dels ock en inom andra kammaren av fru *Sjövall* väckt motion (II: 749), vari hemställts att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte hemställa att samtliga i motionen angivna problem avseende vidgad bidragsgivning för medicinskt-tekniska hjälpmedel måtte beaktas av 1961 års sjukförsäkringsutredning.

Beträffande motiveringen för yrkandena hänvisas till motionerna II: 747, II: 750, II: 748, II: 746, II: 449, II: 739, II: 740 och II: 749.

Utskottet

Bidrag till ortopediska hjälpmedel utgår för närvarande med tre fjärdedelar av kostnaderna. I propositionen föreslås att dessa hjälpmedel med undantag för vanliga hålfotsinlägg kostnadsfritt tillhandahållas de handikappade. Bidragsgivningen föreslås vidare utvidgad till colostomi- och ileostomiförband samt till s. k. pacemakers (elektrisk hjärtstimulator). Beträffande hörapparater förordar Kungl. Maj:t, att nuvarande ekonomiska behovsprövning för bidrag till vuxna hörselskadade slopas samt att bidraget höjes från 150 till 400 kr. per apparat, dock med möjlighet till högre bidrag för särskilt dyrbara specialapparater. Merkostnaderna för nu angivna reformer, som föreslås träda i kraft den 1 januari 1963, har departementschefen beräknat för ortopediska hjälpmedel m. m. till cirka 2,5 milj. kr. och för hörapparater till omkring 3,5 milj. kr.

Ur främst humanitära men även samhällsekonomiska och socialmedicinska synpunkter finner utskottet det vara av största vikt att de handikappade så långt det är möjligt återanpassas till en normal livsföring och inordnas i arbetslivet. En grundläggande förutsättning härför är att patientens allmänna funktionsförmåga kan höjas. Det är därför angeläget att undanröja de ekonomiska hinder som nu kan ligga i vägen för de handikappades möjligheter att skaffa sig erforderliga hjälpmedel, i all synnerhet som det är de svårast handikappade och därmed som regel de ekonomiskt svagaste, vilka drabbas av de drygaste kostnaderna. Såsom departementschefen framhållit kan det ej heller anses rimma väl med de i vårt land godtagna principerna för sjukvårdens finansiering att i en för patienten i flertalet fall kännbar utsträckning ålägga honom en del av dessa kostnader, vilka bör ses som ett led i den sjukvårdande verksamheten. Utskottet tillstyrker därför de i propositionen framlagda förslagen till förbättrad bidragsgivning till olika kategorier av handikappade.

Av det anförda framgår att utskottet i likhet med departementschefen fun-

nit det principiellt riktigt att det allmänna skall avlyfta de handikappade deras kostnader för erforderliga medicinskt-tekniska hjälpmedel. Mot bakgrunden härav kan det enligt utskottets mening ifrågasättas, om icke bidragsgivningen bör utsträckas till att avse även vissa andra hjälpmedel än de i propositionen upptagna. Berörda spörsmål har uppmärksamrats i motionen II: 749, vari såsom belysande exempel uppräknats ett antal ofta dyrbara proteser och förband m. m., för vilka patienterna för närvarande har att själva stå för kostnaderna. Enligt motionärens uppfattning bör frågan om en utvidgning av bidragsgivningen i angivna hänseende närmare utredas. En sådan utredning föreslås omfatta samtliga existerande medicinskt-tekniska hjälpmedel samt avse såväl anskaffnings- som drift- och reparationskostnaderna. Vad först gäller anskaffningskostnaderna finner utskottet det för sin del uppenbart, att flertalet av de i motionen uppräknade hjälpmedlen principiellt är att jämställa med sådana som redan är eller i propositionen föreslås bli bidragsberättigade. Samtidigt finns det emellertid åtskilliga hjälpmedel beträffande vilka de sociala och humanitära motiven för en bidragsgivning från det allmännas sida ej är lika starka. Vidare måste i detta sammanhang de kostnadsmässiga konsekvenserna av en vidgad bidragsgivning beaktas. En utsträckning av bidragsgivningen till mycket allmänt förekommande hjälpmedel såsom vanliga glasögon skulle självfallet få utomordentligt stora konsekvenser härvidlag. Med det anförda har utskottet endast velat påvisa att en gränsdragning på ifrågavarande område under alla förhållanden blir en komplicerad och grannlaga uppgift. Hit hörande spörsmål bör därför också enligt utskottets mening närmare utredas.

Vad gäller reparationer av hjälpmedel har såsom framgår av propositionen i praxis bidrag här till medgivits för ortopediska hjälpmedel. Departementschefen föreslår att en uttrycklig föreskrift härom intages i statsbidragsbestämmelserna och ifrågasätter, om icke statsbidrag i analogi härmed även bör utgå till reparationer av hörapparater. Då utredning ej föreligger om storleken av dessa kostnader eller om det genomsnittliga behovet av reparationer, anser han sig dock för närvarande ej kunna taga ställning till frågan. I motionerna I: 615 och II: 750 har begärts en skyndsam prövning av bl. a. denna fråga. Enligt utskottets mening bör en närmare undersökning rörande förutsättningarna för en utvidgning av bidragsgivningen till att även avse andra hjälpmedel än de i propositionen angivna jämväl omfatta frågan om kostnaderna för reparationer av sådana hjälpmedel samt av hörapparater.

Departementschefen anser sig av olika skäl ej kunna förorda bidrag till löpande kostnader för medicinskt-tekniska hjälpmedel. I motionen II: 749 däremot uttalas, att även driftkostnaderna för sådana hjälpmedel bör avlyftas den enskilde patienten. I princip delar utskottet motionärens uppfattning härvidlag men utskottet vill samtidigt framhålla att de administrativa

svårigheterna gör sig särskilt märkbara när det gäller löpande kostnader. Det kan således icke vara rimligt att administrationskostnaderna för ett visst driftbidrag närmar sig eller t. o. m. överstiger bidragsbeloppets storlek. Så kan emellertid bli fallet vid driftbilliga hjälpmedel såsom hörapparater. Man kan ej heller bortse från möjligheterna till missbruk. Som en konsekvens av det anförda anser sig utskottet i likhet med departementschefen böra avstyrka att driftkostnaderna för hörapparater skall vara bidragsberättigade. Vad i motionerna I: 615 och II: 750 härvidlag föreslagits bör därför icke föranleda någon riksdagens åtgärd. I övrigt bör enligt utskottets mening frågan om bidrag till löpande kostnader för medicinskt-tekniska hjälpmedel närmare utredas. I ett hänseende vill utskottet dock förorda att vissa löpande kostnader blir bidragsberättigade. Utskottet syftar här på de med användningen av colostomi- och ileostomibandage förenade kostnaderna för påsar samt för påsar som användes utan bandage. Förslag härom har lagts fram i motionerna II: 739 samt I: 614 och II: 747. I den vid början av innevarande riksdagssession avlämnade motionen II: 449 har vidare — fränsett förslag som redan tillgodosetts i den här behandlade propositionen — yrkats, att frågan om bidrag till berörda löpande kostnader hänskjutes till närmare utredning. Enligt vad i motionerna anförts synes den medicinskt-tekniska utvecklingen på nu ifrågavarande område gå mot användning i allt större utsträckning av plastpåsar utan bandage. Patienter, som nyttjar denna typ av påsar, skulle således med de bidragsgrunder som Kungl. Maj:t föreslår bli helt utan bidrag. För patienter som begagnar bandage är de löpande kostnaderna väsentligt mer betungande än den relativt begränsade engångsutgiften för inköp av bandaget. Även i nu ifrågavarande hänseende har emellertid det i propositionen gjorda ställningstagandet främst dikterats av de administrativa svårigheterna. Enligt utskottets uppfattning torde det dock icke vara omöjligt att finna en smidig form för bidragsgivningen även om man skulle välja en annan väg än den i motionerna I: 614 och II: 747 föreslagna anordningen att kostnadsfritt tillhandahålla artiklarna i fråga på apotek. Utskottet vill erinra om att den för de administrativa åtgärderna närmast ansvariga myndigheten, nämligen medicinalstyrelsen, själv föreslagit att bidrag skall utgå för förbrukningsartiklar vid colostomier och ileostomier. Risken för missbruk måste vidare i detta fall anses mycket ringa. Starka skäl talar således för ett bifall till motionerna II: 739 samt I: 614 och II: 747, varvid även syftet med motionen II: 449 torde ha tillgodosetts. Totalkostnaderna för berörda påsar har av medicinalstyrelsen uppskattats till 300 000—400 000 kr. per år.

Sammanfattningsvis föreslår utskottet att frågan om en vidgad bidragsgivning avseende såväl anskaffnings- som reparations- och driftkostnaderna för medicinskt-tekniska hjälpmedel göres till föremål för närmare utredning, med undantag dock för de med hörapparater samt colostomier och ileostomier förenade löpande kostnaderna, varom utskottet i det föregående

särskilt uttalat sig. I motionen II: 749 har föreslagits att berörda spørsmål hänskjutes till 1961 års sjukförsäkringsutredning. Utskottet vill med anledning härav erinra om vad departementschefen i propositionen anfört angående finansieringen av bidragen till de ortopediska hjälpmedlen samt hörapparaterna m. m. Enligt departementschefens mening bör ett särskilt bidragssystem vid sidan av gängse former för sjukvårdens finansiering endast bibehållas under en övergångstid. En tänkbar lösning för framtiden vore i stället att anse kostnaderna för hjälpmedlen som en del av sjukhusens direkta driftkostnader. Den merbelastning, som härigenom skulle uppstå för sjukvårdshuvudmännen, skulle därvid kunna täckas av det enhetliga statsbidrag på kroppssjukvårdens område, varom förslag kunde väntas från kroppssjukvårdens statsbidragsutredning under innevarande år. Alternativt anser sig departementschefen kunna överväga möjligheterna att överföra bidragen till den allmänna sjukförsäkringen. Denna fråga avses komma att prövas av sjukförsäkringsutredningen. Utskottet, som delar departementschefens uppfattning beträffande olägenheterna att för framtiden bibehålla ett särskilt bidragssystem för de medicinskt-tekniska hjälpmedlen, anser sig ej för närvarande ha anledning att taga ställning till i propositionen angivna alternativ för finansieringen av ifrågavarande bidrag. Enär problemet kommer att upptagas till behandling av sjukförsäkringsutredningen synes det utskottet vara ändamålsenligt att sagda utredning även får i uppdrag att förutsättningslöst utreda det därmed nära förknippade spørsmålet om en utvidgning av bidragsgivningen på nu ifrågavarande område. Det bör därvid jämväl eftersträvas att åstadkomma ur administrativ synpunkt så lättillämpade regler som möjligt. Utskottet föreslår, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t anholder, att Kungl. Maj:t vidtager åtgärder i angivna hänseende.

I motionerna I: 616 och II: 748 har motionärerna utgått ifrån, att statsbidrag för anskaffande av hörapparater även skall omfatta kostnaderna för korrektionsglas till hörglasögon. Enligt vad utskottet inhämtat avses emellertid så icke bliva fallet. Dylika korrektionsglas utgör ett exempel på sådana medicinskt-tekniska hjälpmedel, som ej omfattas av propositionen men som bör ingå i den undersökning om vidgad bidragsgivning, vilken utskottet nyss förordat. Med hänsyn härtill synes motionerna icke f. n. böra föranleda någon riksdagens åtgärd.

Vidkommande det i motionerna I: 617 och II: 746 gjorda yrkandet, att statsbidrag till hörapparat även skall kunna utgå i de fall den hörselskade undersöks av öronspecialist och av denne ordineras hörapparat, som utprovats och förmedlas av behörig firma, vill utskottet anföra följande. Enligt kungörelsen den 21 oktober 1955 (nr 577) utgår statsbidrag för inköp eller utbyte av hörapparat till person, som av läkare, vilken är behörig till befattning såsom lasarettsläkare vid öron-, näs- och halsavdelning, förklarats lida av så allvarlig hörselskada, att behov av hörapparat föreligger. Stats-

bidrag utgår endast för hörapparat av typ, som godkänts av medicinalstyrelsen, och under villkor att apparaten inköpts av hörcentral och utprovats genom sådana hos sjukvårdshuvudman eller hos hörselfrämjandet anställda befattningshavare, som i enlighet med av medicinalstyrelsen utfärdade föreskrifter erhållit för ändamålet erforderlig utbildning. Ett genomförande av motionärernas förslag skulle otvivelaktigt medföra vissa fördelar ur servicesynpunkt samt befrämja en önskvärd konkurrens mellan leverantörerna av hörapparater. Utskottet anser dock att goda förutsättningar finns att uppnå dessa syften även inom ramen för nuvarande anordning med obligatorisk hänvändelse till hörcentralerna, vilken anordning ur andra synpunkter bestämt är att föredraga framför den av motionärerna förordade decentraliseringen. Vad först gäller förslaget att hänvändelse även till annan öronspecialist än lasarettsläkare skall godkännas i statsbidragshänseende anser utskottet övervägande skäl — bl. a. önskvärdenheten av en enhetlig bedömning — tala för ett bibehållande av nuvarande system. Frågan torde för övrigt knappast ha praktisk betydelse annat än i de största städerna, enär privatpraktiserande öronspecialister i stort sett helt saknas i övriga delar av landet. I storstäderna gör sig icke avståndsfrågan gällande med samma styrka. Utprovnigen och inpassningen av hörapparaterna bör enligt utskottets uppfattning fortfarande ankomma på hörcentralerna, som torde ha speciella förutsättningar att ombesörja dessa uppgifter. Till belysning härav må erinras om att såväl Hörselfrämjandets riksförbund som hörselvårdsnämnden funnit det synnerligen angeläget, att i möjligaste mån alla hörselskadade vuxna förmås vända sig till hörcentralerna. Härigenom skulle vinnas dels att den fortfarande existerande s. k. hotellförsäljningen motverkas, dels ock att ännu fler hörselskadade kommer i åtnjutande av öronläkares, pedagogs, teknikers och socialarbetares samverkande åtgärder. Å andra sidan är det angeläget att de väntetider, som motionärerna påtalat, i så stor utsträckning som möjligt undanröjes. Enligt utskottets mening bör det därför eftersträvas från sjukvårdshuvudmännens sida att i de fall hörcentralernas kapacitet är otillräcklig inom ramen för nuvarande bidragsbestämmelser med vederbörande firmor träffa sådana överenskommelser att de hörselskadades berättigade önskemål att snabbt få teknisk assistans blir tillgodosedda. Några särskilda åtgärder från riksdagens sida torde med den principiella ståndpunkt i frågan utskottet intagit icke vara erforderliga, då ansvaret för verksamheten vid hörcentralerna är en landstingskommunal angelägenhet.

I motionerna I: 617 och II: 746 har även begärts en utredning om överförande av utbildningen av hörselvårdsassistenter till staten. Utskottet finner för sin del att frågan om hörselvårdsassistenter utbildning samt om vilken huvudman som bör ha ansvaret och stå för kostnaderna för densamma icke kan ses isolerat från motsvarande problem när det gäller andra personalkategorier med speciella arbetsuppgifter inom hälso- och sjukvår-

den. Utskottet avser här närmast den nyligen påbörjade utbildningen av operations-, röntgen- och radioterapiassistenter. Enligt vad utskottet inhämtat har medicinalstyrelsen, arbetsmarknadsstyrelsen och överstyrelsen för yrkesutbildning i skrivelse till Kungl. Maj:t nyligen lagt fram vissa förslag rörande utbildningen av sistnämnda kategorier och därvid bl. a. hemställt, att statsbidrag till utbildningskostnaderna skall utgå såsom för central yrkesskola. Utskottet förutsätter att Kungl. Maj:t i anslutning till sin prövning av ifrågavarande framställning jämväl tar upp det av motionärerna väckta spörsmålet till närmare undersökning. Utskottet föreslår, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t giver till känna vad utskottet nu anfört angående utbildning av hörselvårdsassistenter.

De i propositionen förordade ändrade grunderna för bidragen föreslås gälla fr. o. m. den 1 januari 1963. I motionen II: 740 hemställes däremot att de nya reglerna i vad de avser bidrag till hörapparater skall träda i kraft redan fr. o. m. den 1 juli 1962. Som motiv härför åberopar motionärerna, att ett genomförande av Kungl. Maj:ts förslag kommer att medföra, att hörcentralernas kapacitet inte blir fullt utnyttjad för tiden intill den 1 januari 1963 men att efter denna dag anhopningen av sökande till centralerna kan förväntas bli så stor att långa väntetider uppstår. Utskottet delar motionärernas uppfattning, att den i propositionen föreslagna tidpunkten för de nya bestämmelsernas ikraftträdande otvivelaktigt kommer att medföra besvärliga övergångsproblem, som kan vara ägnade att förrycka verksamheten vid hörcentralerna. Ett bifall till motionsyrkandet aktualiserar emellertid frågan om icke de förbättrade bidragen till de ortopediska hjälpmedlen samt den utvidgning av bidragsgivningen till nya grupper av hjälpmedel, som föreslagits i propositionen, i analogi härmed bör gälla redan fr. o. m. den 1 juli 1962. Sociala skäl och rättvisesynpunkter talar härför, eftersom den hörselskadade i många fall torde kunna dröja ett halvår med anskaffandet av hörapparat, medan en person som genom sjukdom eller olycks-händelse får behov av ortopediska hjälpmedel eller colostomi- och ileostomibandage oftast icke kan avvara dessa ens en kortare tid. Visserligen utgår redan nu $\frac{3}{4}$ bidrag till ortopediska hjälpmedel och i stor utsträckning utbetalas av landsting eller privata fonder fyllnadsbidrag, men i det enskilda fallet kan likväl den kostnad, som patienten själv har att bära, vara mycket betungande. Utskottet, som inhämtat att några administrativa hinder häremot icke föreligger, anser sig därför böra förorda, att de ändrade bidragsreglerna beträffande såväl hörapparater som ortopediska hjälpmedel m. m. träder i kraft redan den 1 juli 1962. Härigenom påverkas medelsbehovet för nästa budgetår. Anslaget till Bidrag till ortopediska hjälpmedel m. m. bör i förhållande till Kungl. Maj:ts förslag uppräknas med en miljon kr., vartill kommer merkostnaderna för ett genomförande av utskottets förslag att jämväl kostnaderna för förbrukningsartiklar vid colostomier och ileostomier skall vara bidragsgilla, vilka kostnader för nästa budgetår kan upp-

skattas till 200 000 kr. Anslaget i dess helhet bör således upptagas med (6 000 000 + 1 000 000 + 200 000) 7 200 000 kr. Utskottet erinrar vidare om att anslagen till Bidrag till vanförestalter m. m. och till Bidrag till Eugeniahemmet, till vilka riksdagen redan anvisat medel, jämväl beröres av reformen. Merbelastningen å dessa anslag kan beräknas till i runt tal 400 000 kr. Anslaget till Bidrag till hörapparater föreslår utskottet bli uppräknat med 1 600 000 kr. till 3 000 000 kr.

Utskottet vill slutligen i detta sammanhang beröra viss fråga angående bestridandet av före den 1 juli 1962 uppkomna kostnader för pacemakers. Ifrågavarande apparater är en nyhet i landet och »pacemakersoperationer» har hittills — såvitt utskottet har sig bekant — endast förekommit vid karo-linska sjukhuset och där sedan blott ett år tillbaka. Uppkomna kostnader för pacemakers vid sjukhuset är f. n. oreglerade. Utskottet har med hänsyn till de särskilda omständigheterna icke något att erinra mot att under innevarande budgetår vid sjukhuset uppkomna kostnader för pacemakers, vilka tillhoppa uppgår till cirka 20 000 kr., får bestridas från den under sjukhusets omkostnadsanslag upptagna delposten till förbrukningsartiklar m. m. för sjukvården.

Vad departementschefen anfört i övrigt har inte givit utskottet anledning till erinran eller särskilt uttalande.

Under åberopande av det anförda hemställer utskottet,

I. att motionerna I: 616 och II: 748 icke må föranleda någon riksdagens åtgärd;

II. att motionerna I: 617 och II: 746, såvitt de avser viss utvidgning av rätten att erhålla statsbidrag till hörapparat, icke må föranleda någon riksdagens åtgärd;

III. att riksdagen må i anledning av motionerna I: 617 och II: 746, såvitt nu är i fråga, i skrivelse till Kungl. Maj:t giva till känna vad utskottet anfört angående utbildning av hörselvårdsassistenter;

IV. att riksdagen må i anledning av motionerna I: 615 och II: 750, såvitt de avser frågan om bidrag till kostnader för reparation av hörapparater, samt motionen II: 749 i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t ville uppdraga åt 1961 års sjukförsäkringsutredning att enligt vad utskottet därom närmare anfört utreda frågan om vidgad bidragsgivning för medicinskt-tekniska hjälpmedel;

V. att motionerna I: 615 och II: 750, såvitt de avser frågan om bidrag till kostnaderna för drift av hörapparater, icke må föranleda någon riksdagens åtgärd;

VI. att riksdagen må i anledning av Kungl. Maj:ts förslag samt motionen II: 449 ävensom med bifall till motionerna II: 739 och II: 740 samt I: 614 och II: 747, sistnämnda båda

motioner såvitt nu är i fråga, godkänna av utskottet förordade ändrade grunder för statsbidrag till ortopediska hjälpmedel m. m. och till hörapparater, att tillämpas fr. o. m. den 1 juli 1962;

VII. att riksdagen må i anledning av Kungl. Maj:ts förslag samt motionerna I: 614 och II: 747, nämnda motioner såvitt nu är i fråga, till *Bidrag till ortopediska hjälpmedel m. m.* för budgetåret 1962/63 å driftbudgeten under elfte huvudtiteln anvisa ett förslagsanslag av 7 200 000 kr.;

VIII. att riksdagen må i anledning av Kungl. Maj:ts förslag till *Bidrag till hörapparater* för budgetåret 1962/63 å driftbudgeten under elfte huvudtiteln anvisa ett förslagsanslag av 3 000 000 kr.

Stockholm den 10 maj 1962

På statsutskottets vägnar:

ERNST V. STAXÄNG

Vid förestående ärendes slutbehandling inom utskottet har närvarit

från första kammaren: herrar Gillström, Einar Persson, fröken Andersson, herrar Birger Andersson, Axel Johannes Andersson, Ragnar Bergh, Per Jacobsson, Rikard Svensson, Bengtson, Söderberg, Mårtensson, Edström, Herbert Larsson, Manne Olsson och Nils-Eric Gustafsson; samt

från andra kammaren: herrar Staxäng, Karlsson i Olofström, Almgren, fröken Elmén, herrar Andreasson, Eliasson i Sundborn, Mellqvist, fru Lewén-Eliasson, herrar Svensson i Ljungskile, Johansson i Norrköping, Gustafsson i Uddevalla, Andersson i Knäred, Blomkvist, Nelander och Turesson.

Reservation

av fröken *Andersson*, herrar *Ragnar Bergh*, *Staxäng*, fröken *Elmén*, herrar *Svensson* i Ljungskile, *Nelander* och *Turesson*, vilka ansett att utskottet bort tillstyrka bifall till motionerna I: 617 och II: 746, såvitt de avser viss utvidgning av rätten att erhålla statsbidrag till hörapparat, och att därför *dels* det stycke i utskottets yttrande, som på s. 19 börjar med »Vidkommande det» och på s. 20 slutar med »landstingskommunal angelägenhet», bort ha följande lydelse:

»Den i propositionen föreslagna utvidgningen av bidragsgivningen i fråga om hörapparater kommer otvivelaktigt att medföra minst en fördubbling av antalet sökande till hörcentralerna, vid vilka redan nu förekommer långa

väntetider. Risken är således stor för att hörcentralernas kapacitet skall visa sig helt otillräcklig. Mot bakgrund härav anser sig utskottet böra tillstyrka det i motionerna I: 617 och II: 746 gjorda yrkandet att statsbidrag även skall kunna utgå i de fall den hörselskadade undersöks av öronspecialist och av denne ordinerar hörapparat, som utprovas och förmedlas av behörig firma. En ovillkorlig förutsättning härför skall dock vara att firman har utbildad personal som kan utprova de av medicinalstyrelsen godkända apparaterna och f. ö. uppfyller medicinalstyrelsens bestämmelser. Vederbörande firma bör således erhålla en särskild auktorisation, som berättigar den till att under medicinalstyrelsens överinseende utföra utprovning och inpassning av statsbidragsberättigade hörapparater. Genom en sådan anordning skulle de hörselskadades berättigade krav på att snabbt få teknisk assistans kunna tillgodoses med bevarade garantier för behandlingen. Slutligen skulle en önskvärd konkurrens mellan leverantörerna av hörapparater befrämjas.»

dels ock utskottets hemställan under II. bort ha följande lydelse:

»II. att riksdagen må med bifall till motionerna I: 617 och II: 746, såvitt nu är i fråga, besluta, att statsbidrag till hörapparat även skall kunna utgå i de fall hörselskadade undersöks av öronspecialist och av denne ordinerar hörapparat, som utprovas och förmedlas av därtill auktoriserad firma;»